Фінансується Європейським Союзом

erim Equal Rights & Independent Media

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

“Небезпека та надія”

Основні економічні тенденції та очікування у квітні 2024

за результатами «Нового щомісячного опитування підприємств», #NRES

Оксана Кузяків, виконавча директорка ІЕД

Євген Ангел, старший науковий співробітник ІЕД

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ІЕД

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ІЕД

Київ, 15 травня 2024

ПРО «НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ»

Опитування щомісяця

Найсвіжіші дані зібрано **15 – 30 квітня, 2024**

ВИБІРКА: **у квітні** опитано **532**

підприємства

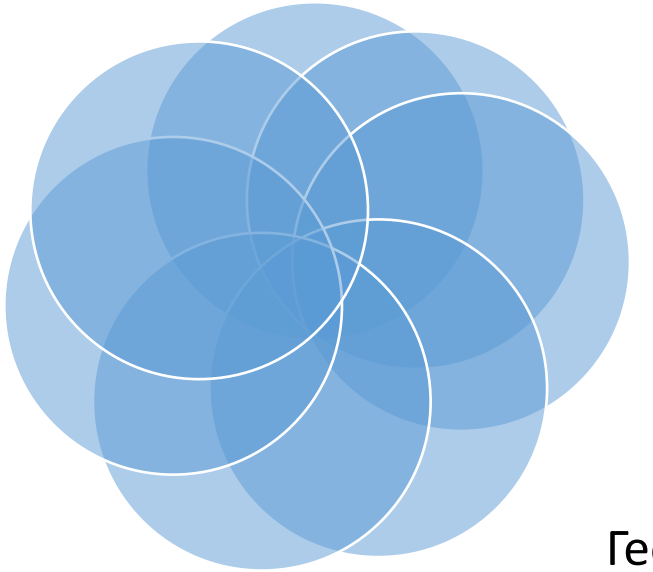

Проведено вже **24 опитування** (з травня 2022 року)

Підприємства **усіх розмірів**

Сектори: **Промисловість +** (Ритейл, Агро)

Географія: **21 з 27** регіонів України

Головний результат

На фоні **зростання небезпеки**, як перешкоди веденню бізнесу, плани підприємств у довгостроковій перспективі **залишаються незмінно позитиними**, а **очікування на середньострокову** та **короткострокову** перспективу є **оптимістичними**.

ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

«Небезпечно працювати» знову очолює список перешкод

- Частка підприємств, які **повідомили, що працювати небезпечно, суттєво зросла у значенні, збільшившись із 46% до 55%, зо є найвищим показником за весь період досліджень**
- **У переліку перешкод «небезпечно працювати» перемістилась з 3-го на 1-ше місце**

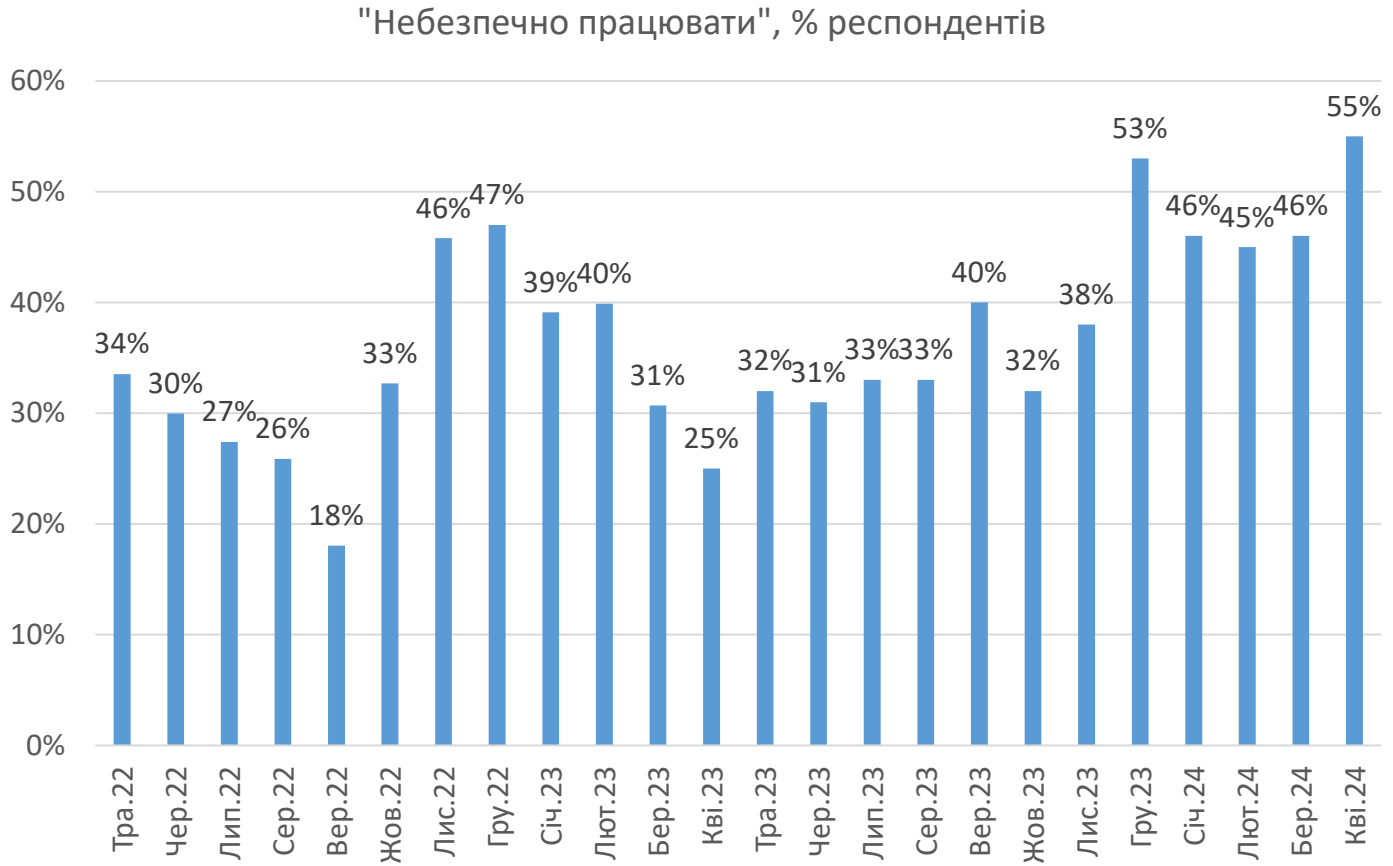

Зміни за минулий рік

Головні результати 1: оптимізм без змін

Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА) **знизився на 4п.** після зростання минулого місяця та становить **0,34**

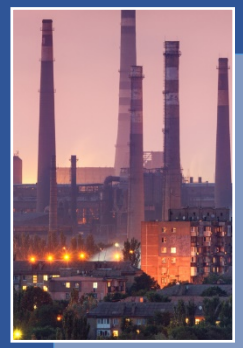

% підприємств, що працюють **на повну потужність**, суттєво **не змінюється**

Агрегований Показник Перспектив Промисловості **залишився без змін та становить 0,15**

Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА)* незначним чином зменшився

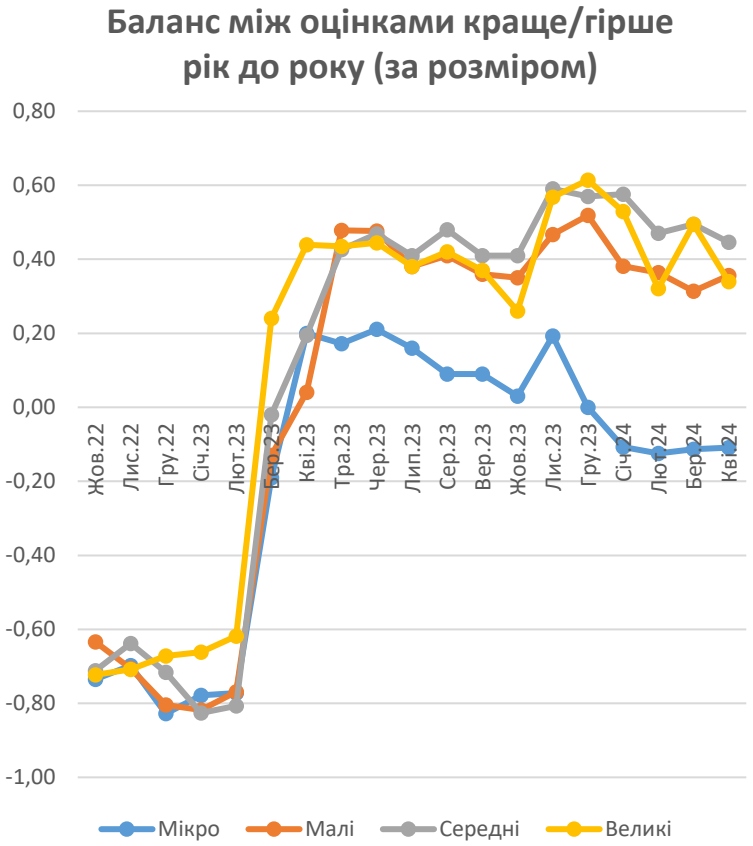

* ІВДА ґрунтується на питанні, де менеджери порівнюють “як є зараз” vs “як це було рік тому”

У квітні 2024 року порівняно до березня Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА) **зменшився із 0,37 до 0,33** (за шкалою від -1 до +1)

Це відбулось завдяки змінам у % краще/гірше відповідей:

- % підприємств, які повідомили, що **їх ділова активність краща**, ніж у попередньому році, незначним чином **зменшився, із 47,4%** у березні **до 45,3%** у квітні
- % підприємств**,** які повідомили, що **їх ділова активність гірша**, ніж у попередньому році, **дещо зріс,** із 10,6% до 12,0%

Водночас:

- **Частка тих, для кого нічого не змінилося** становить 42,7% (було 42,0% у березні)

АЛЕ є суттєві відмінності в залежності від розміру підприємств

- Значення ІВДА залишилось **без змін** та є **найнижчим** (з від'ємним значенням) для **мікропідприємств**
- Показник **зріс для малих та зменшився для середніх та великих підприємств**

«Зараз» vs «до 24 лютого 2022»: знову стагнація відновлення?

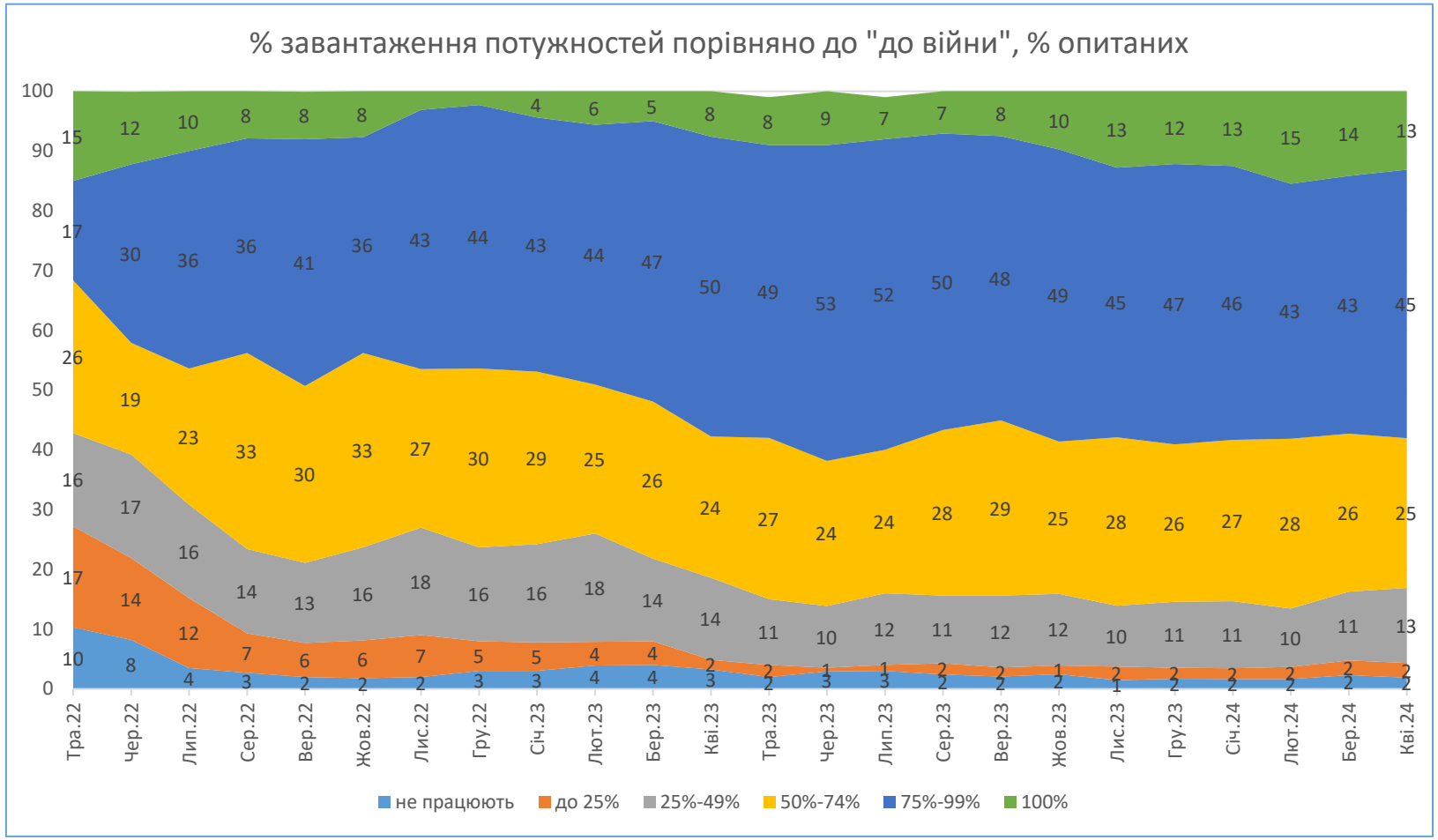

Результати лише незначною мірою змінилися порівняно з попереднім місяцем:

- Частка підприємств, що **працюють на 100%** потужності, у квітні 2024 року становить **13%** (у березні – 14%)
- Частка підприємств, що працюють **майже на повну потужність**, у квітні дещо вища (**45%**) ніж у березні (43%)
- % підприємств, які взагалі **не працюють**, не перевищує **2%** понад шість місяців

Агрегований показник перспектив промисловості (АППП)*

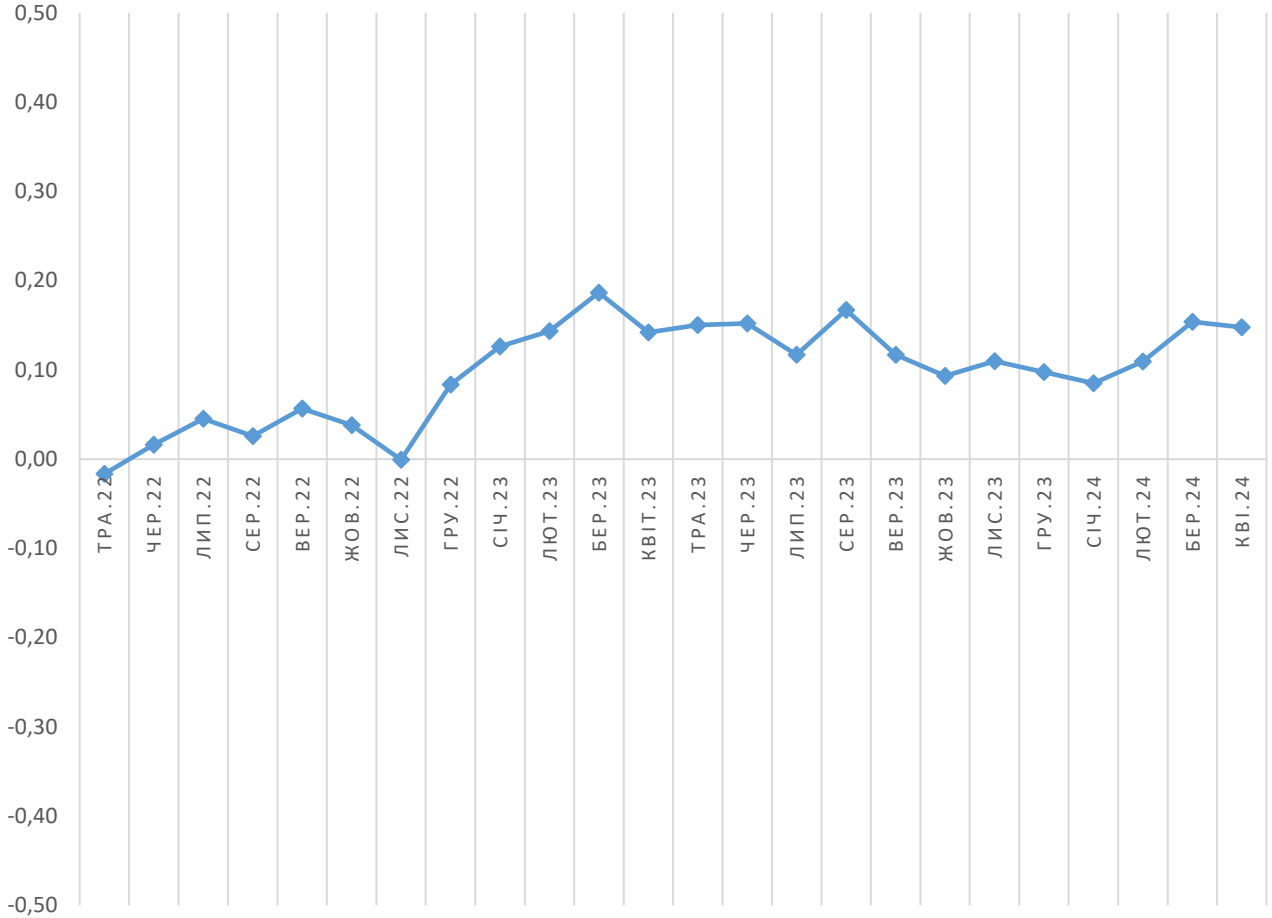

АППП залишився без змін (0,15, як і у березні)

<u>У квітні 2024 року порівняно з березнем коливання складових АППП такі:</u>

- **Очікування виробництва** (ОВ) **несуттєво зменшились,** із 0,53 до 0,51
- Складова **запаси готової продукції** (ЗГП) **також дещо зменшилась,** (із 0,02 у березні до -0,01 у квітні)
- Складова **обсяг нових замовлень** (ОНЗ) **зменшилась** (із -0,05 до -0,07)

**АППП= ОВ+ОНЗ+(-ЗГП)/3*

Майбутнє та невизначеність

Головні результати 2. Невизначеність

Невизначеність **у 6-місячній перспективі** для фінансово-економічної ситуації на підприємстві та загально-економічного середовища **залишилась без суттєвих змін**

Невизначеність у **перспективі 3-х місяців несуттєво зменшилась для всіх** виробничих показників

Невизначеність у 2-річній перспективі **залишається низькою після значного зниження у березні**

Невизначеність у піврічній перспективі без змін та несуттєво зменшилась у тримісячній перспективі

В перспективі півроку

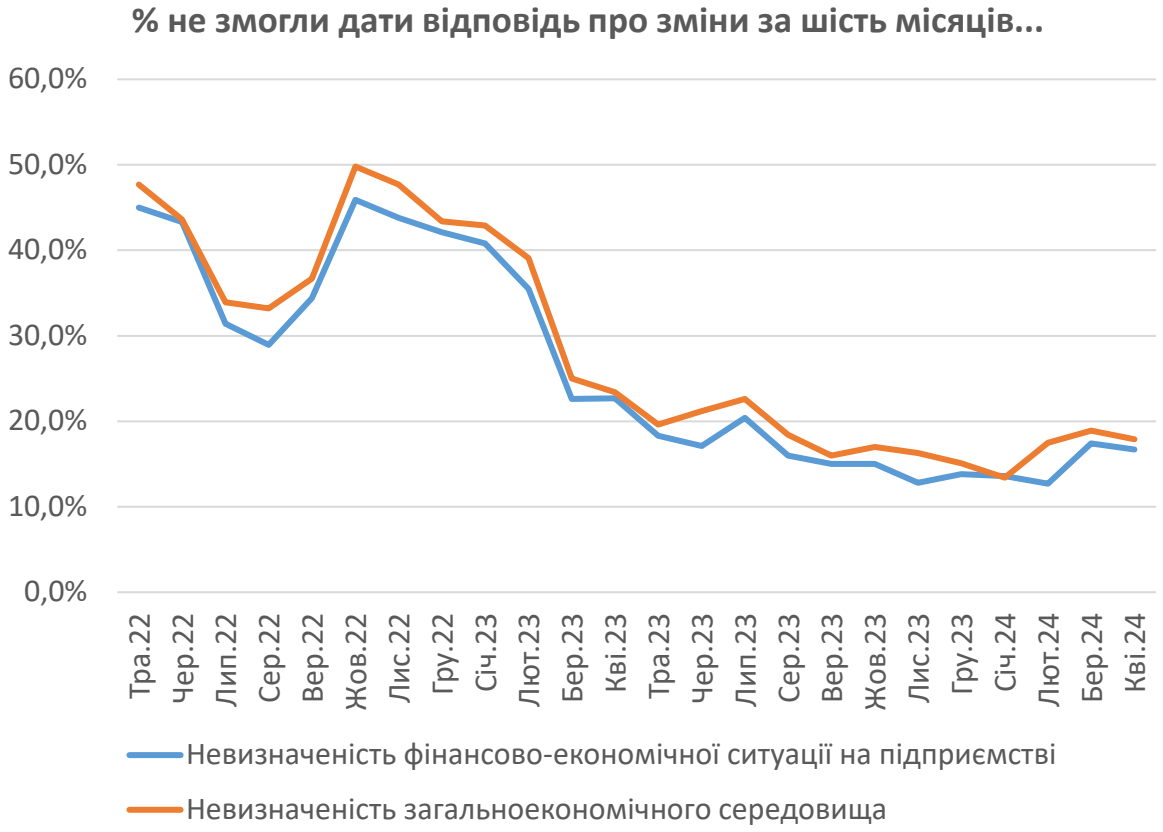

В перспективі трьох місяців

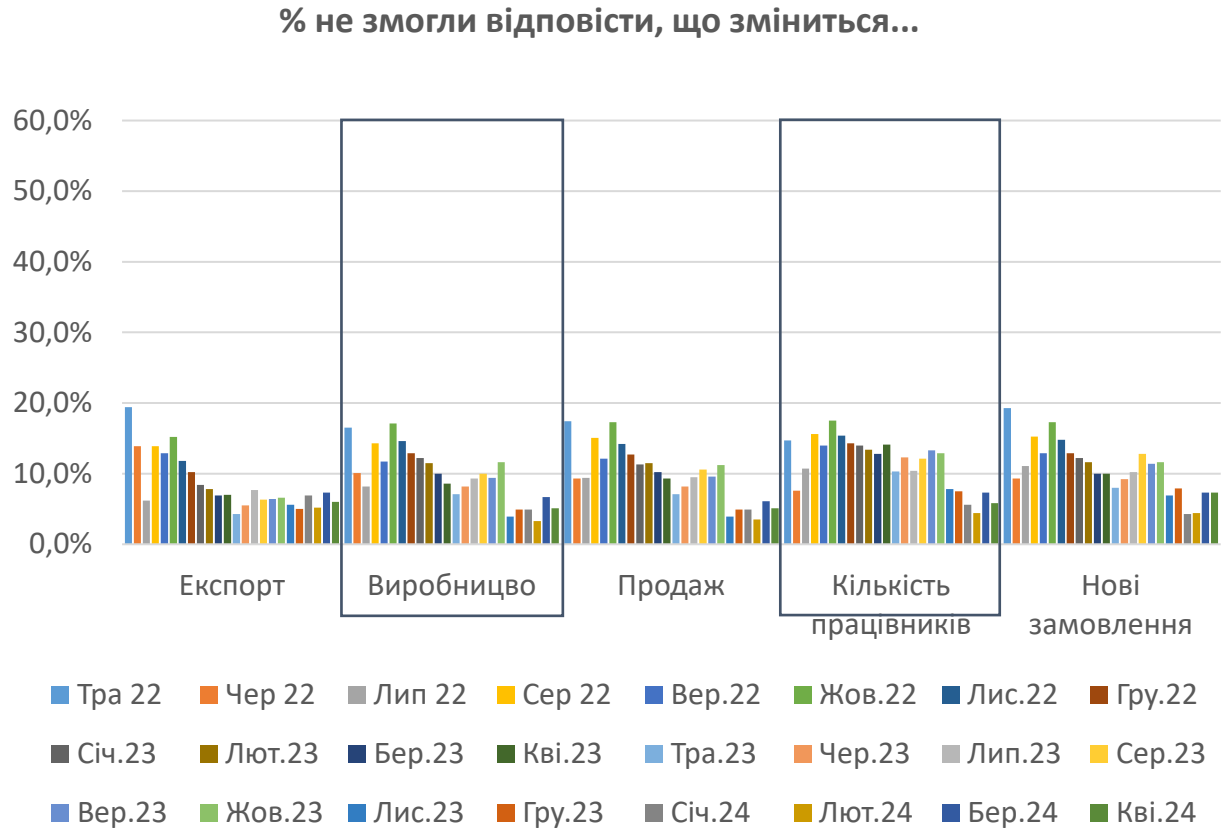

Невизначеність у довгостроковій перспективі залишається низькою

Невизначеність у дворічній перспективі

"Важко передбачити, що буде з діяльністю підприємства через 2 роки", % підприємств

% підприємств, які не мають уявлення про свої плани на 2 роки – суттєво не змінився після істотного зниження минулого місяця та становить 38% (було 39% у березні)

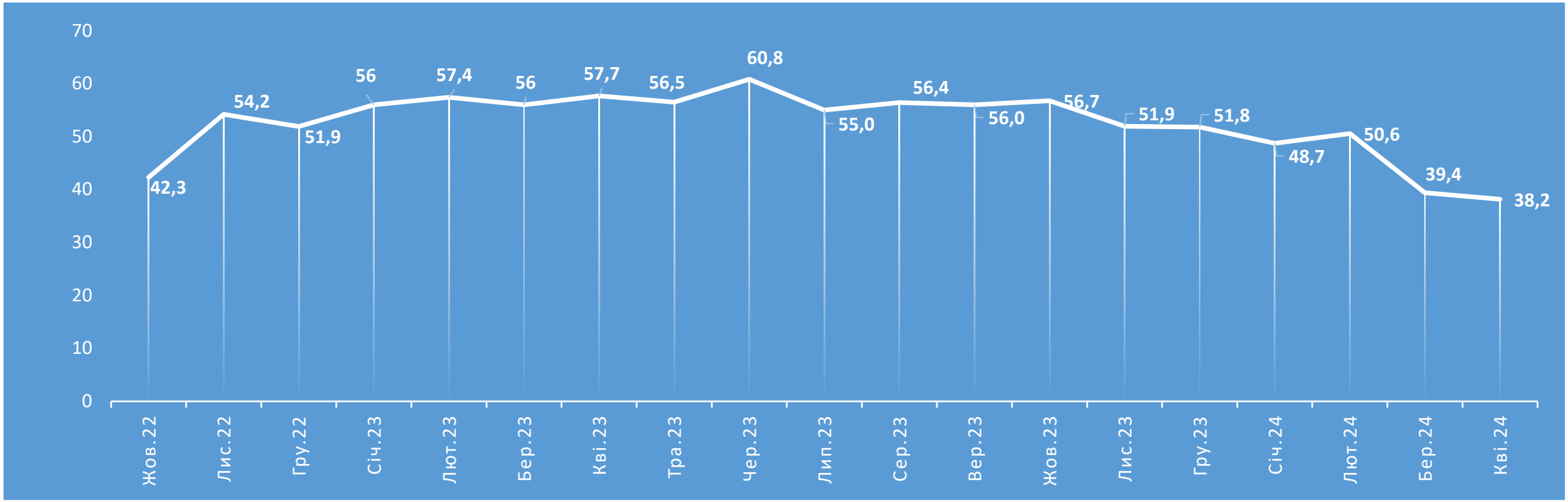

Головні результати 3. Середньострокові очікування покращуються, а довгострокові не змінюються

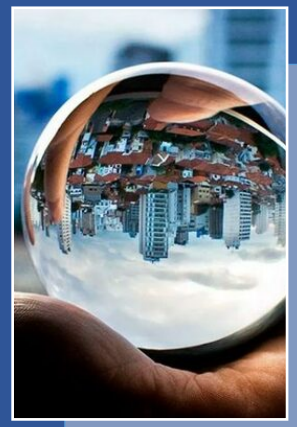

Прогнози на дворічну перспективу залишаються **без істотних змін**

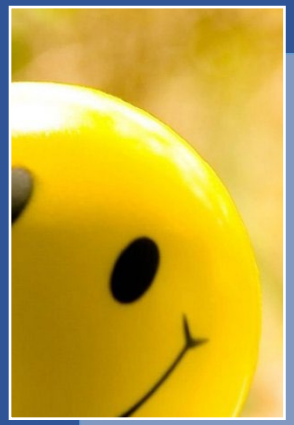

6-місячні очікування щодо фінансово-економічної активності підприємств та загально- економічного середовища **є найвищими за весь період дослідження**

Очікування у довгостроковій перспективі залишаються без суттєвих змін

Індекс очікуваних змін у довгостроковій перспективі

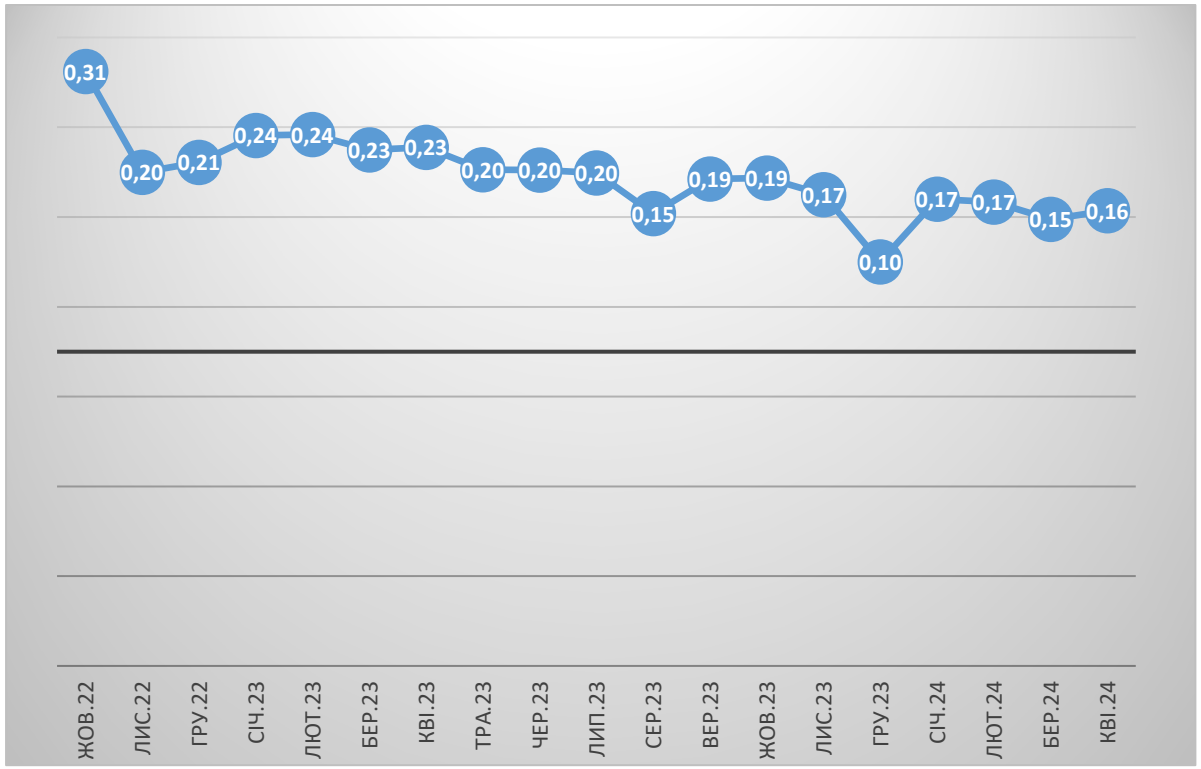

- Індекс очікуваних змін у перспективі 2 роки у квітні становить 0,16 (було 0,15 у березні)
- Шкала з -1 (погано) до +1 (добре)

Очікування у дворічній перспективі

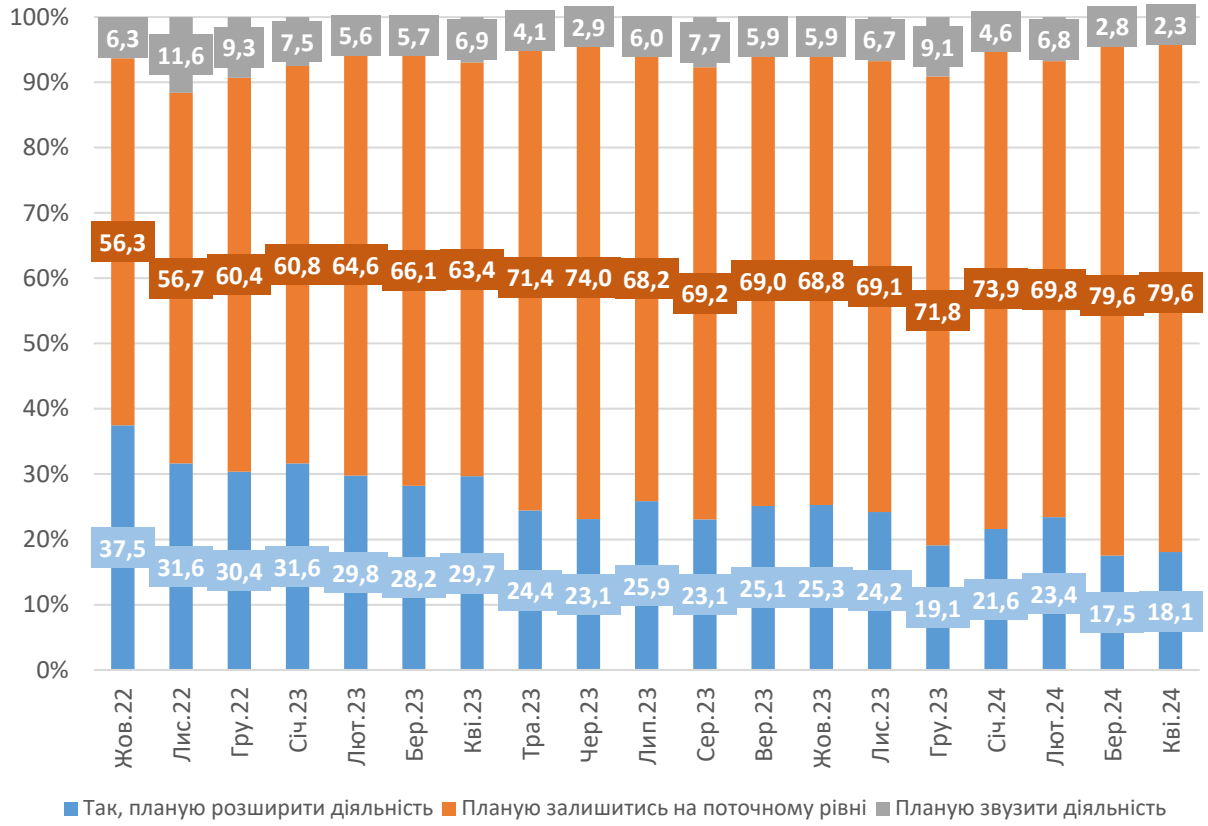

- **У квітні порівняно до березня суттєвих змін у відсотковому розподілі відповідей не відбулось**

6-місячні перспективи: оптимізму стає все більше

Фінансово-економічна ситуація на підприємстві

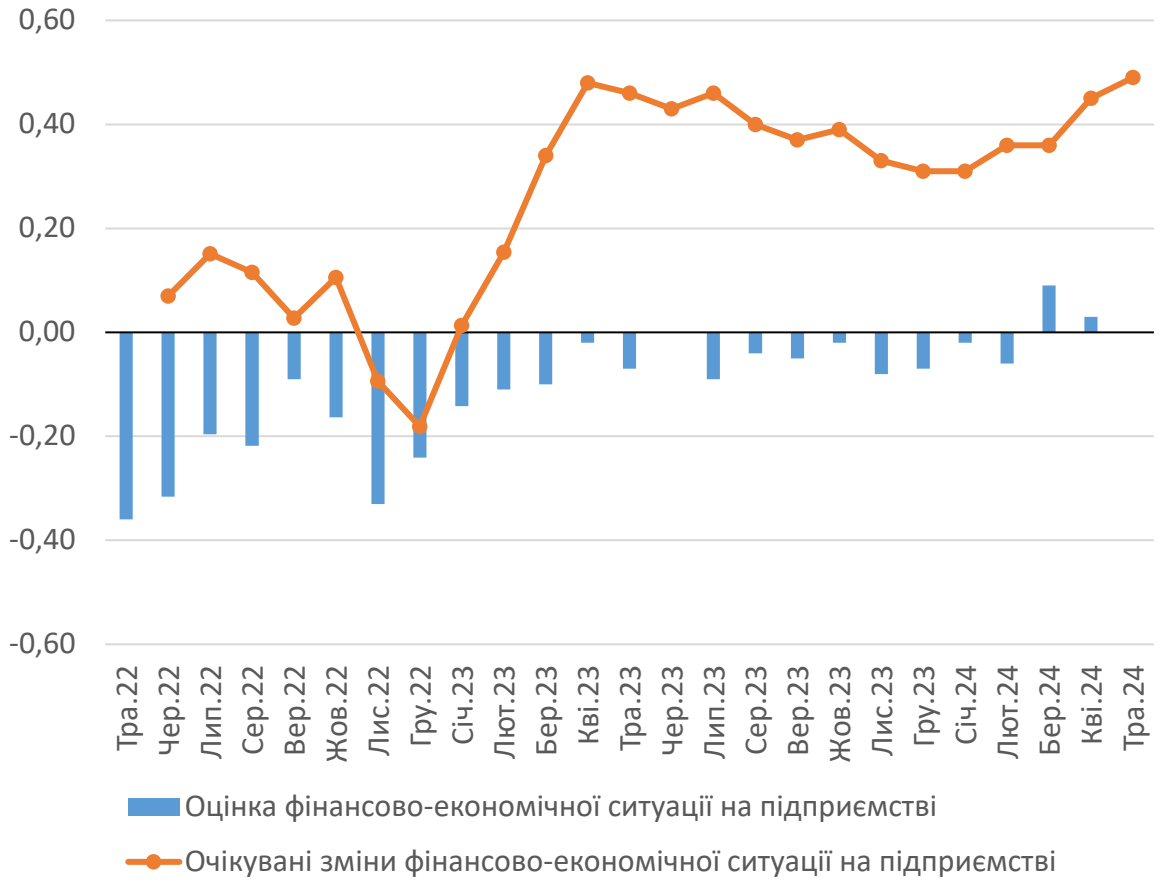

Загально-економічне середовище в країні

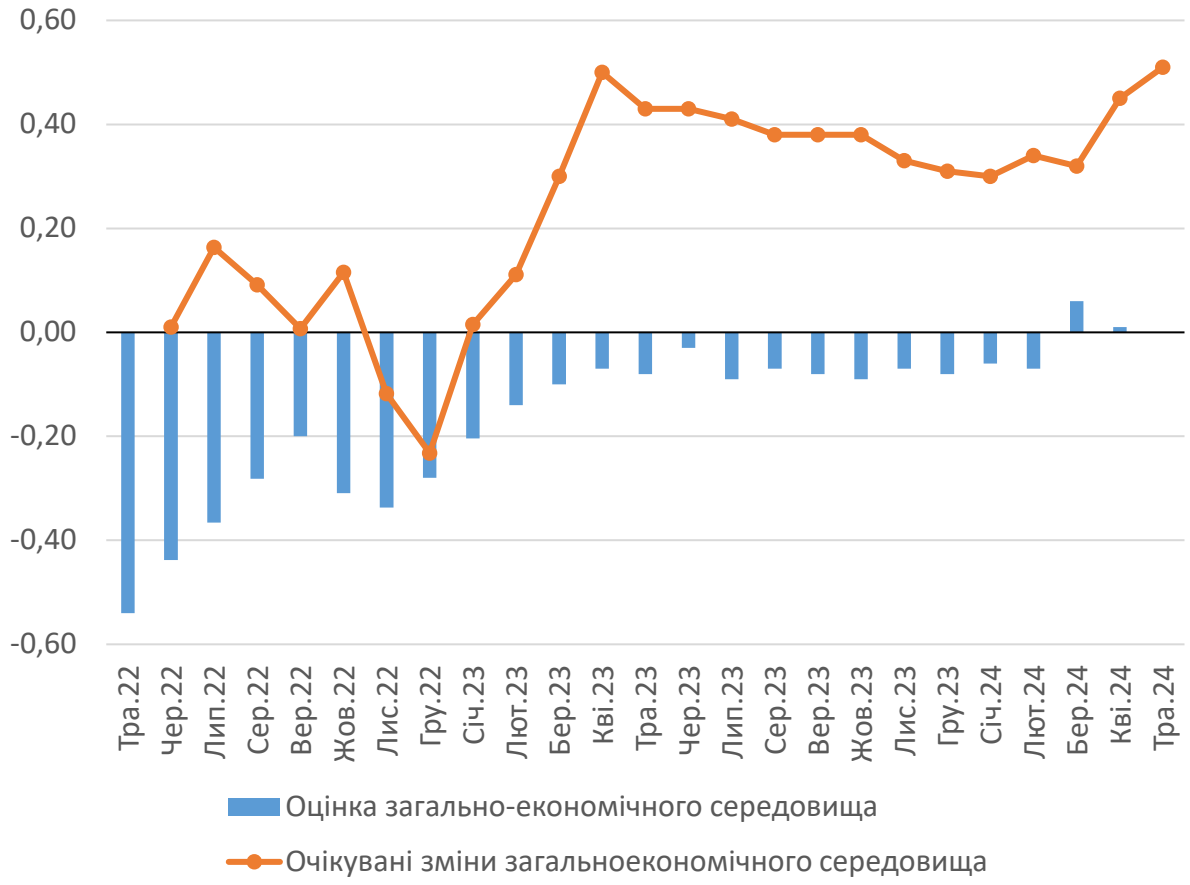

Діяльність підприємств у минулому та очікування на майбутнє

Головні результати 4: Результати та очікування

Виробничі показники третій місяць поспіль **покращуються**

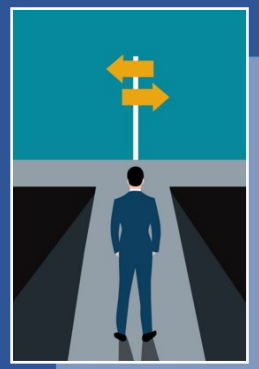

Очікування щодо виробництва в перспективі на 3 місяці **суттєво не змінюються**

Триває тренд до **зменшення зайнятості, труднощі з пошуком персоналу посилюються**

Результати роботи підприємств по експорту покращуються, а очікування у тримісячній перспективі **без суттєвих змін**

Виробництво: покращення результатів, очікування без суттєвих змін

Результати (квітень до березня)

- % підприємств, які **нарощували обсяги виробництва суттєво зросла** (із 24,8% до 32,6% у квітні)
- % підприємств, що **скоротили обсяги виробництва незначним чином зменшився,** із 12,1% до 10,7%

Індекс змін збільшився із 0,16 до 0,26

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, **які планують зростання виробництва** в найближчі 3-4 місяці, **зменшився** із 54,4% до 50,5%
- % підприємств, які **очікують скорочення обсягів виробництва суттєво не змінився (**4,1% у березні та 3,4% у квітні)

Індекс очікуваних змін виробництва суттєво не змінився (0,53 у березні та 0,51 у квітні)

Виробництво, балансові показники

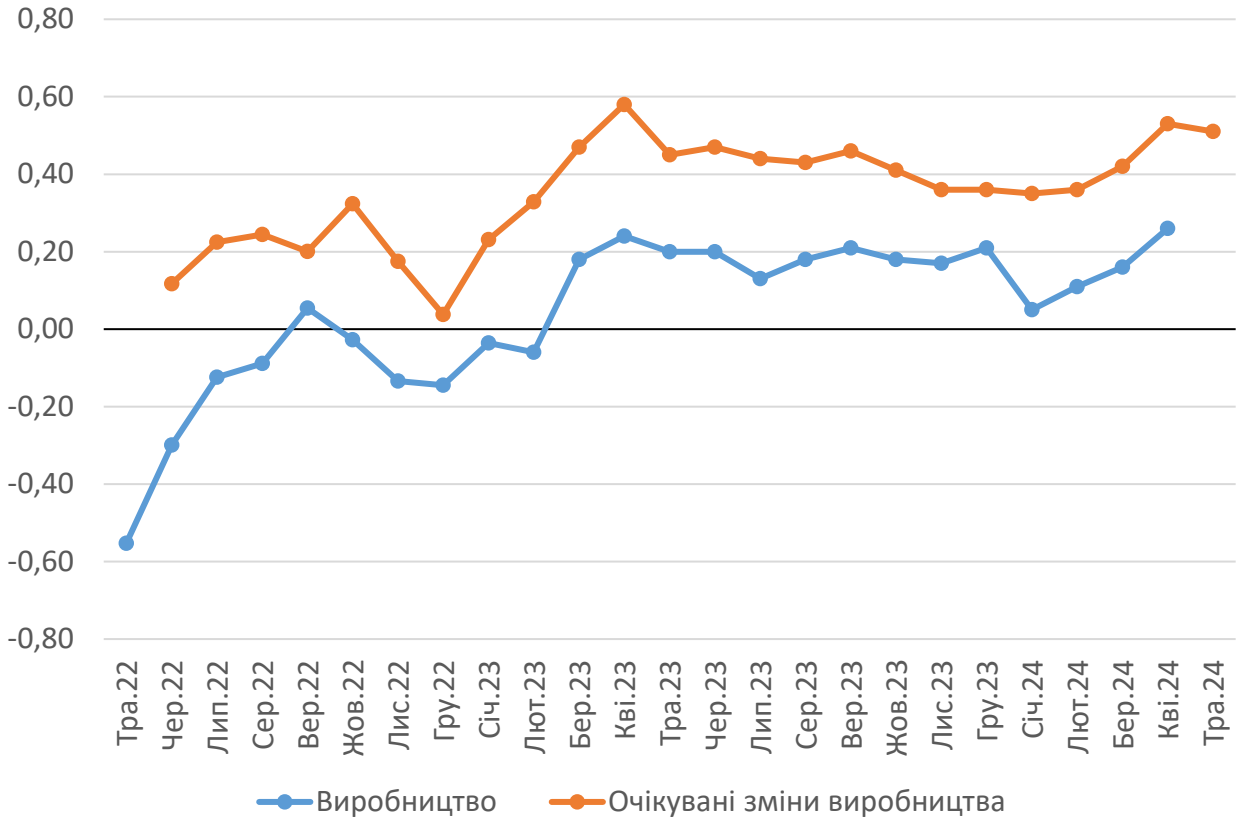

Експорт: результати покращуються, очікування суттєво не змінюються

Результати (квітень до березня)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання експорту, збільшився** (із 16,8% у березні до 21,2% у квітні)
- % підприємств, що **повідомляють про скорочення експорту, зменшився (**із 16,1% до 13,2%)

Індекс змін зріс із 0,04 до 0,12

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання експорту, дещо зменшився** (із 45,0% до 42,9%)
- % підприємств, які **планують скоротити експорт без суттєвих змін** (4,5% у березні та 4,4% у квітні)

Індекс очікуваних змін експорту незначним чином зменшився, із 0,45 до 0,43

Експорт, балансові показники

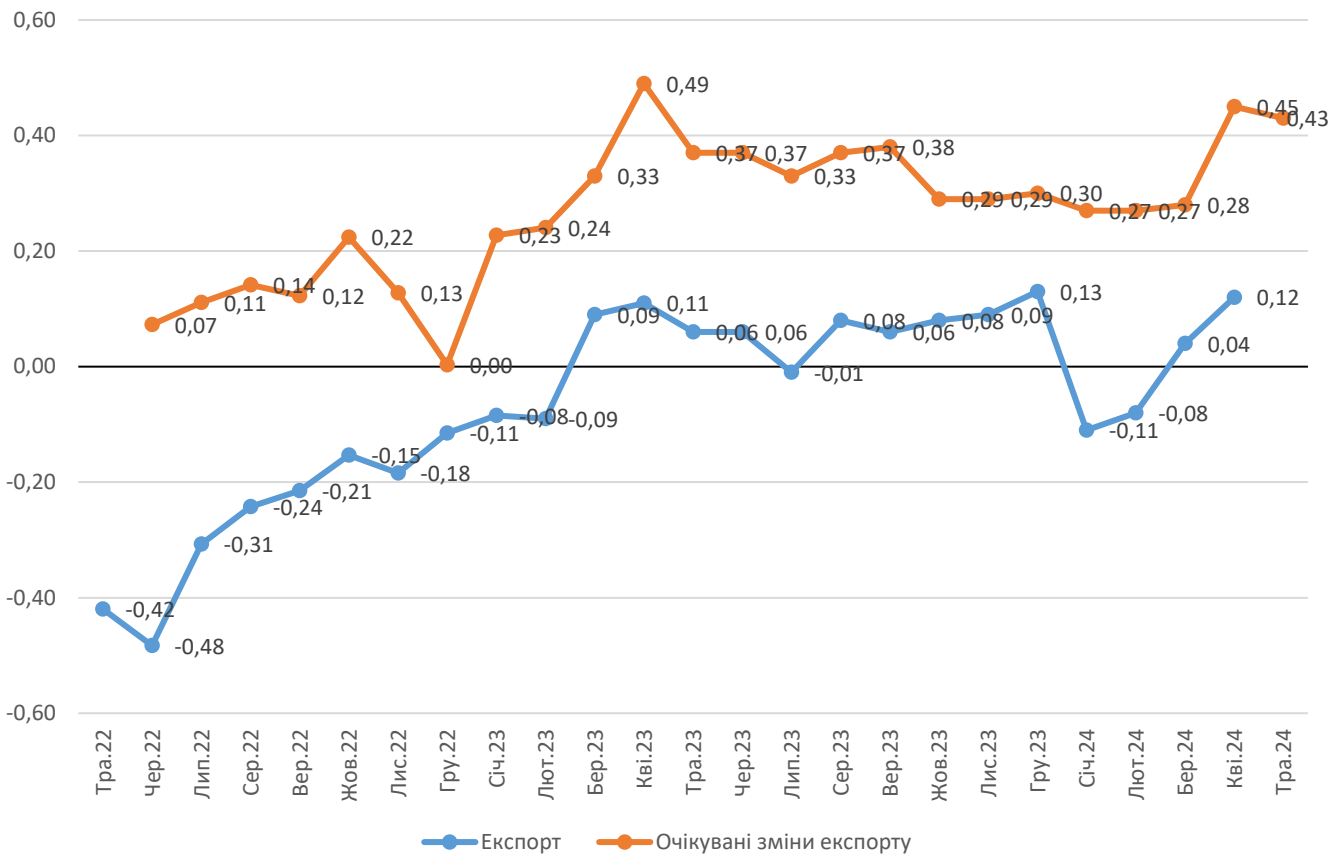

Продажі та нові замовлення: покращення результатів, очікування без суттєвих змін

Продажі

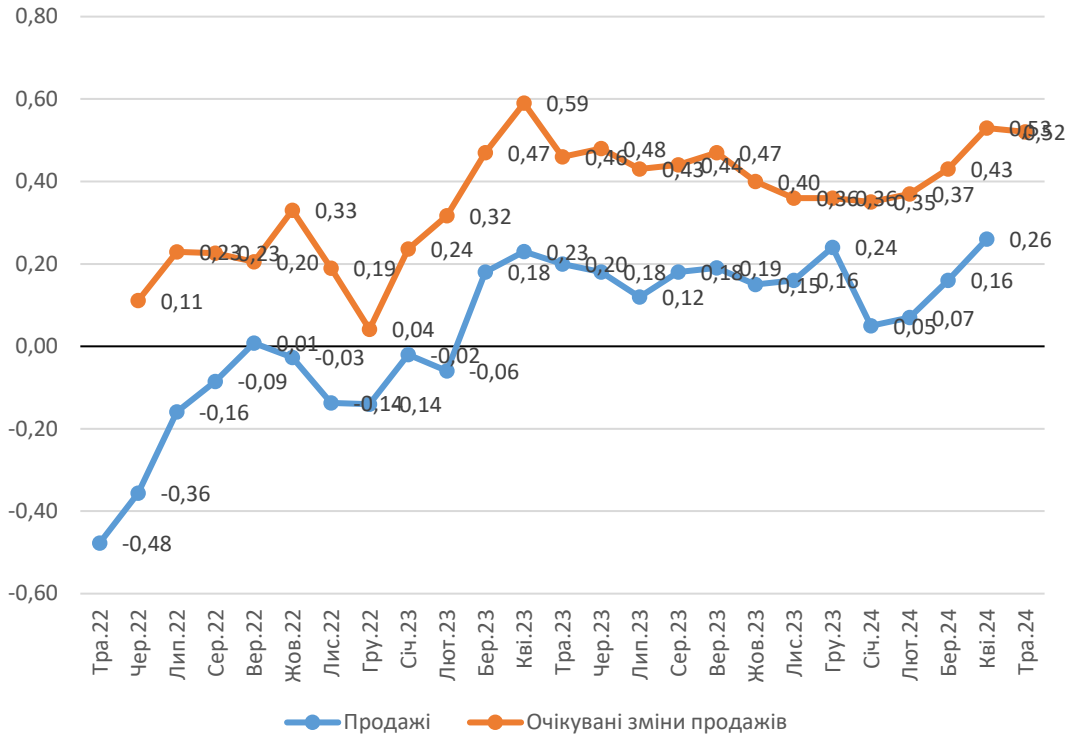

Нові замовлення

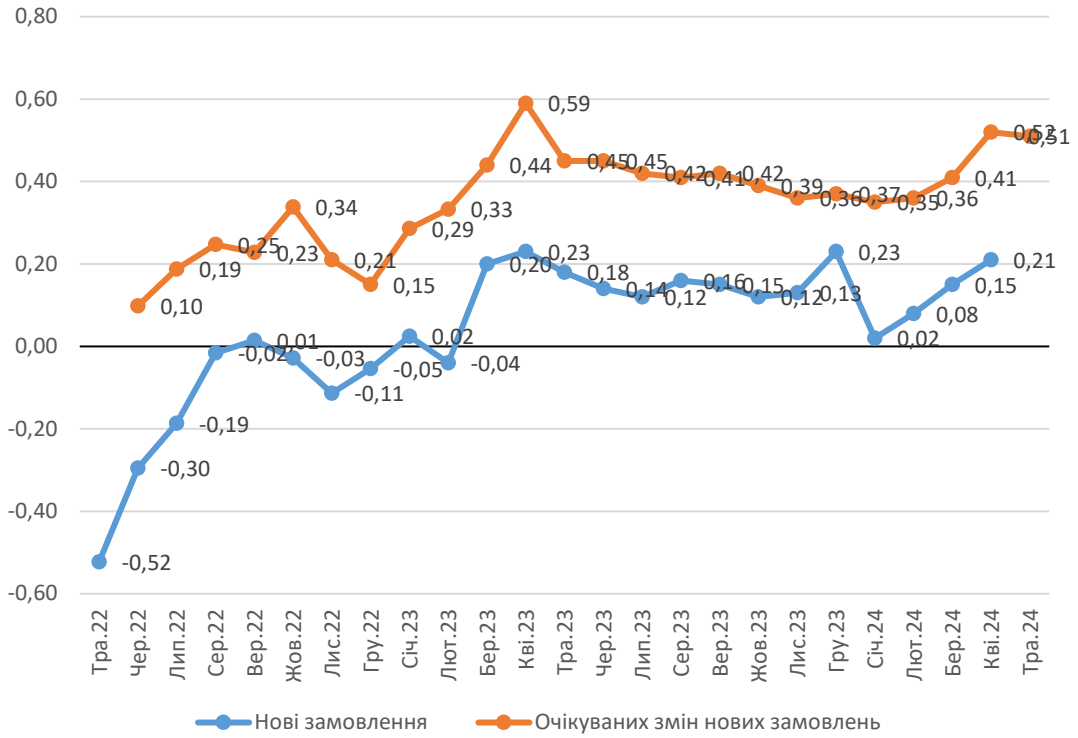

Термін нових замовлень

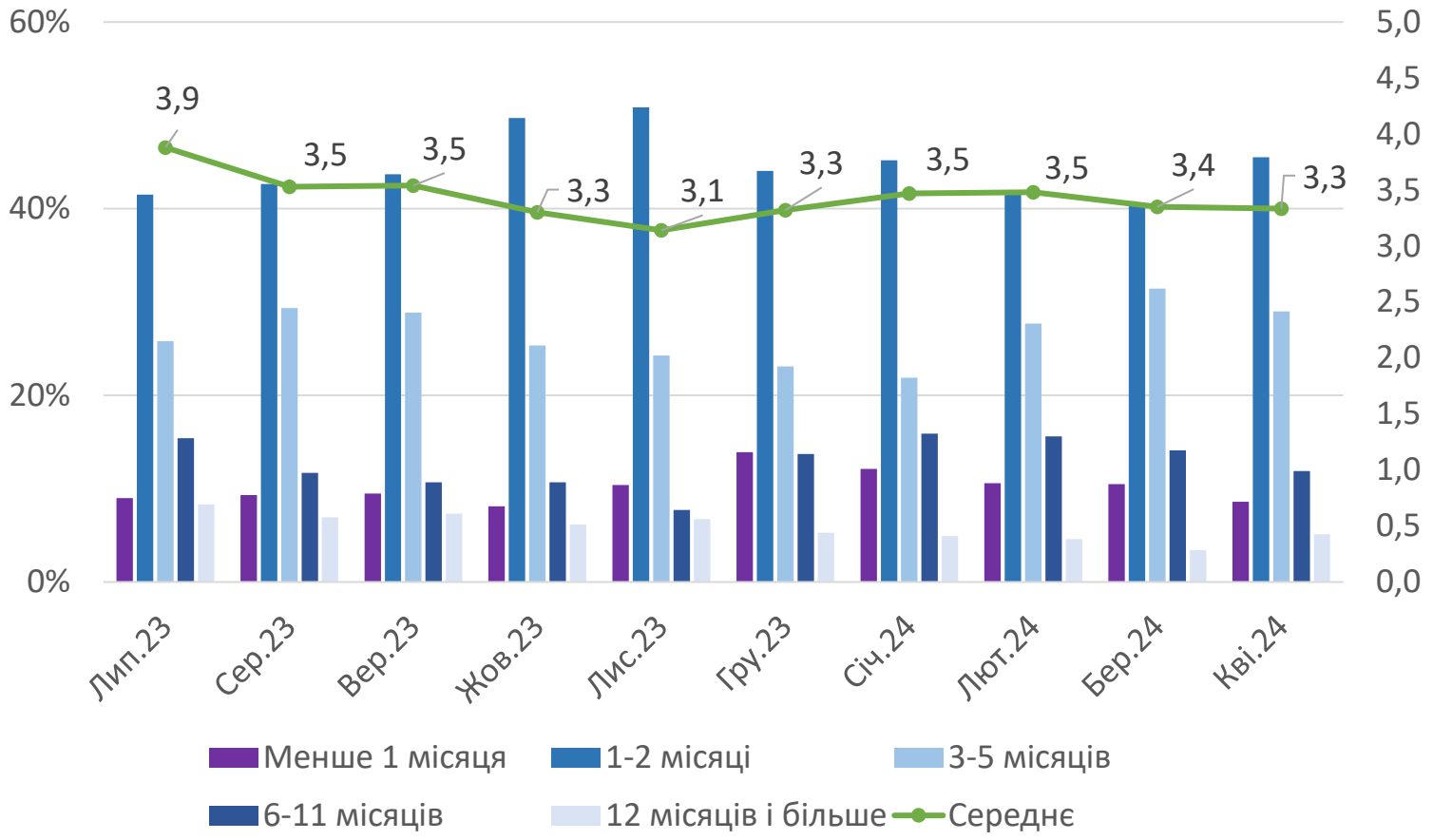

У квітні 2024 року портфель замовлень серед опитаних підприємств дещо знизився порівняно з початком року

- **Середній термін нових замовлень склав 3,3 місяці,** що дещо менше рівня березня (3,4 місяці) та січня-лютого (3,5 місяців)
- **Частка підприємств**, які **мають замовлення не більше ніж на 2 місяці, склала 54%**, що більше, ніж було у березні та лютому (51%-52%), але менше рівня січня (57%)

Динаміка цін

Ціни на сировину та матеріали: темпи зростання сповільнюються

Результати (квітень до березня)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання цін, зменшився** (із 32,3% у березні до 23,2% у квітні)
- % підприємств, які вважають, що **ціна на сировину та матеріали знизилася, залишається без суттєвих змін** (2,8% у березні та 2,7% у квітні)
- **% без змін** зріс із 65,6% до 74,1%

Індекс змін цін на сировину та матеріали зменшився із 0,29 до 0,19

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання цін істотно не змінюється** (18,1% у березні та 18,9% у квітні)
- % підприємств, які **очікують на зниження цін також майже не змінюється** (3,2% у березні та 2,3% у квітні)
- **% без змін** становить 78,8% (було 78,7%)

Індекс очікуваних змін цін на сировину та матеріали становить 0,18 (було 0,15)

Ціни на сировину та матеріали, балансові показники

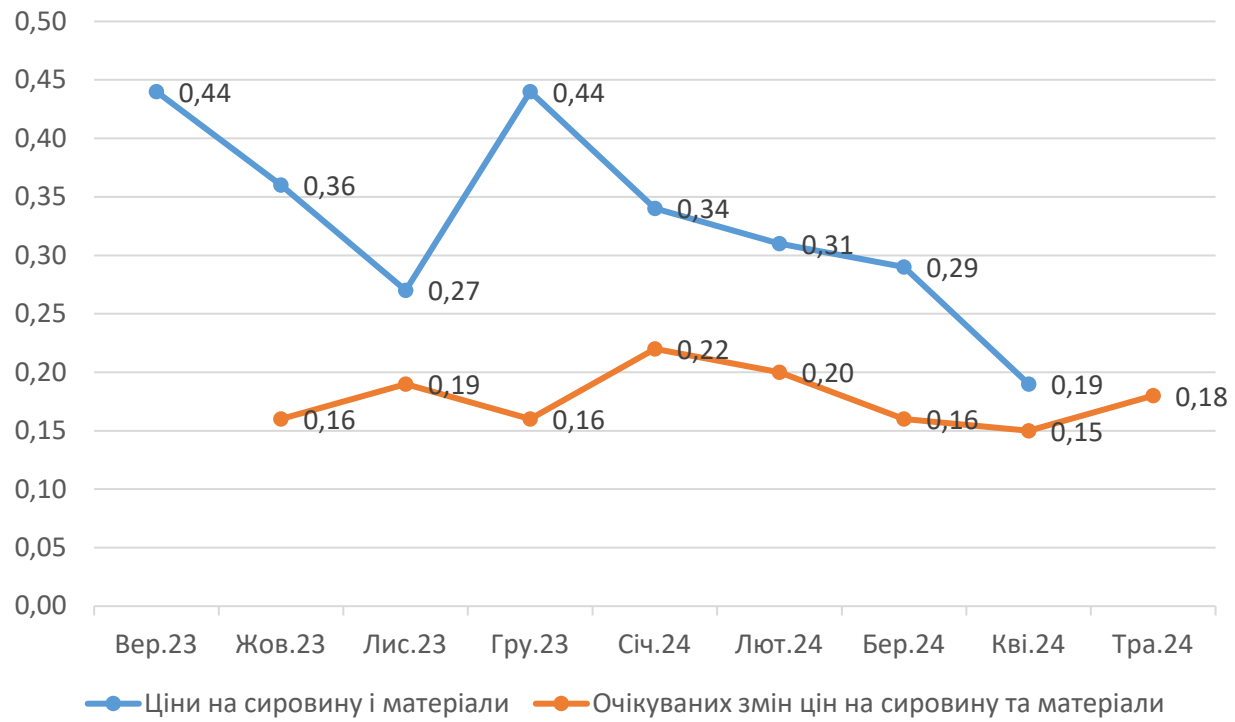

Ціни на готову продукцію: темпи зростання сповільнюються

Результати (квітень до березня)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання цін на готову продукцію, зменшився** (із 29,0% у березні до 22,1% у квітні)
- % підприємств, які вважають, що **ціни на готову продукцію знизились** становить 2,5% (було 1,9%)
- **% без змін** збільшився із 69,1% до 75,5%

Індекс змін цін на готову продукцію зменшився із 0,27 до 0,19

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання цін істотно не змінився** (17,1% у березні та 18,1% у квітні)
- % підприємств, які **очікують на зниження цін також майже не змінився** (3,4% у березні та 2,5% у квітні)
- % **без змін** становить 79,4% (було 80,5%)

Індекс очікуваних змін цін на готову продукцію становить 0,17 (було 0,14)

Ціни на готову продукцію, балансові показники

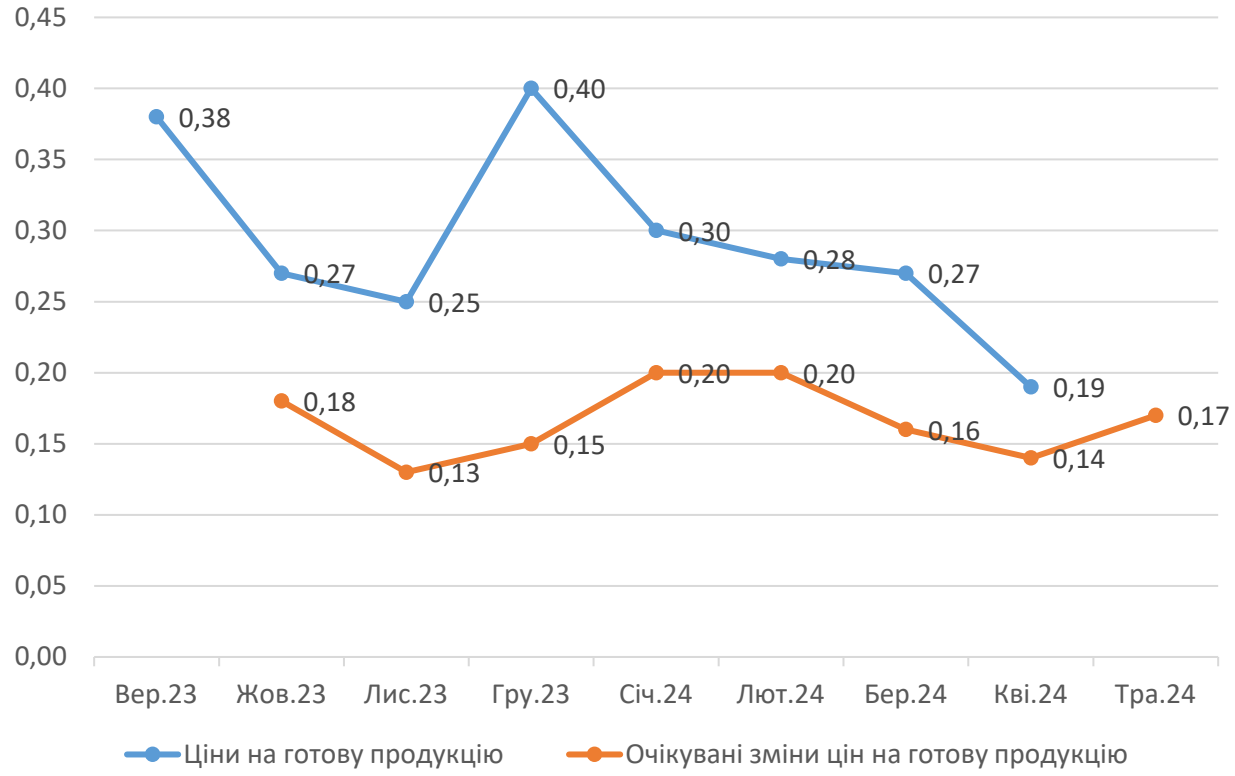

Зайнятість і ринок праці

Зайнятість: тренд до зменшення триває

Кількість працівників

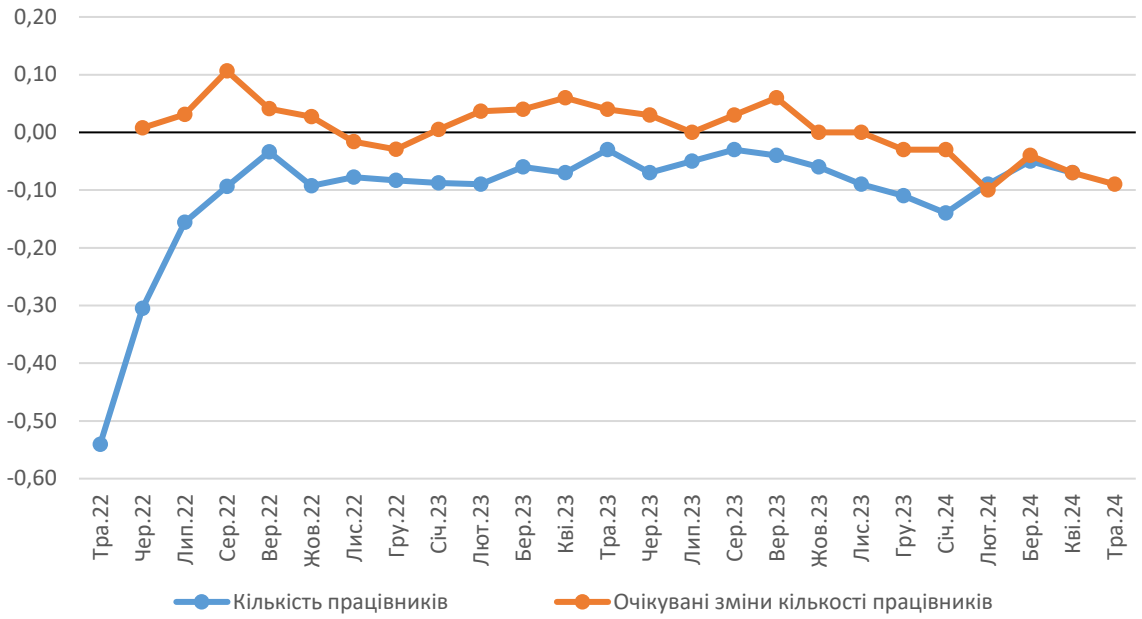

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, що **планують зростання зайнятості в найближчі 3-4 місяці, суттєво не змінюється** (3,3% у березні та 3,4% у квітні
- % підприємств, які **мають намір скоротити чисельність працівників, зріс** із 8,3% у березні до 10,2% у квітні
- % підприємств, **на яких не очікується змін у зайнятості, зменшився** із 88,4% до 86,4%

Індекс очікуваних змін — -0,09

Кількість працівників у вимушених відпустках

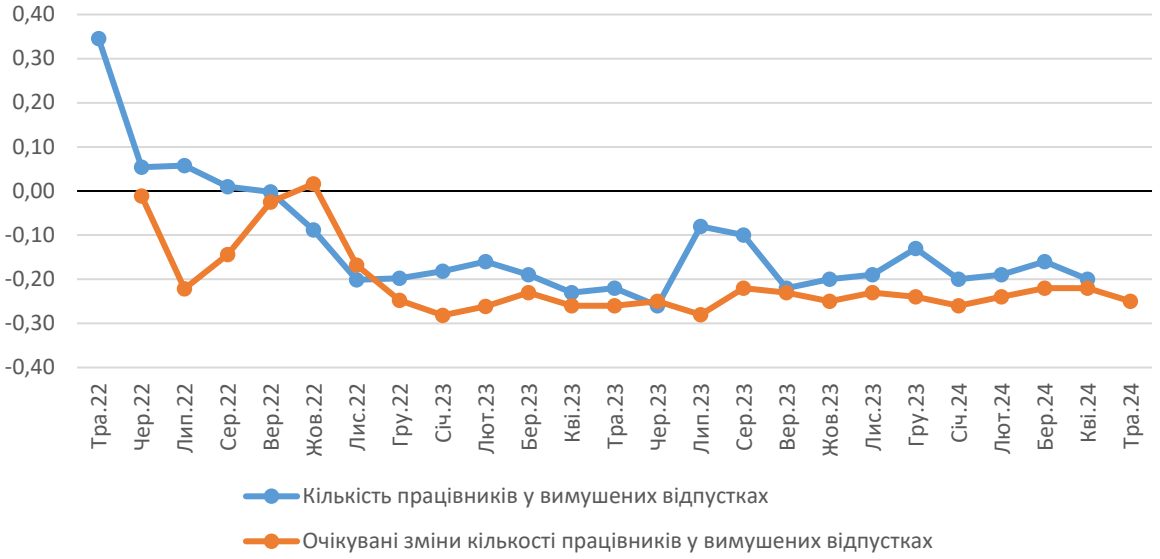

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **планують збільшити кількість працівників у вимушених відпустках, майже без змін** (1,4% у березні та 1,2% у квітні)
- % підприємств, які **планують скоротити працівників у вимушених відпустці, дещо зріс** (із 23,9% до 26,1%)
- **% без змін** зменшився із 74,7% до 72,7%

Індекс очікуваних змін — -0,25

Проблеми з пошуком працівників продовжують зростати

Проблеми при пошуку працівників

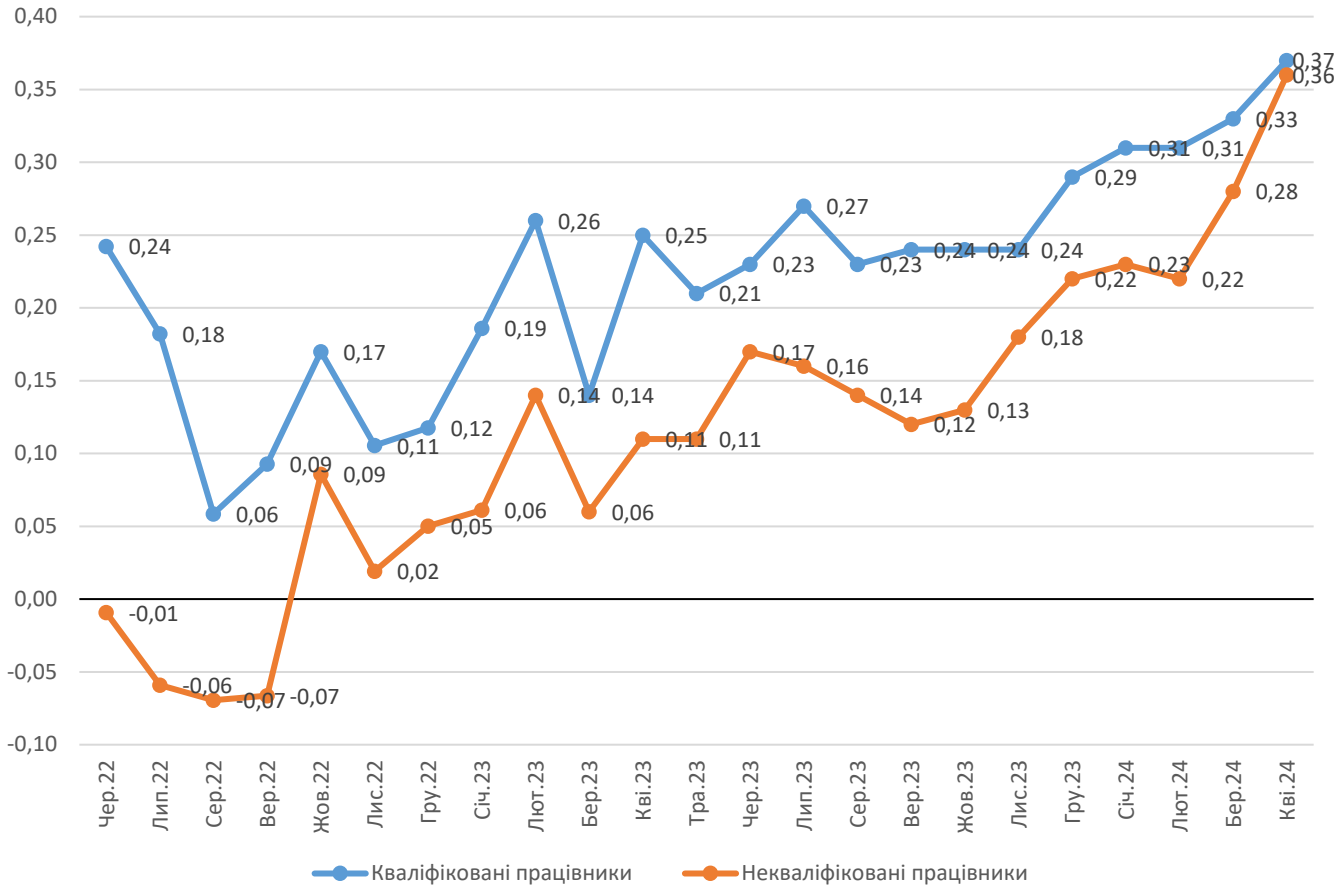

У квітні труднощі з пошуком працівників зросли

Кваліфіковані працівники:

- % тих, хто повідомив, що таких працівників **знайти складніше зріс** (із 38,9% у березні до 43,0% у квітні).
- % тих, **кому простіше шукати кваліфікованих працівників, без суттєвих змін** (4,2% у березні та 5,2% у квітні)

Некваліфіковані працівники:

- % тих, кому це **важче зріс** (із 31,7% у березні до 36,6% у квітні)
- % тих, хто повідомив, що їх **легко знайти, залишається без суттєвих змін** (4,2% у березні та 3,5% у березні)

«Брак робочої сили» замикає трійку лідерів перешкод веденню бізнесу

- Частка підприємств, які вказали на «брак робочої сили» як на перешкоду зменшилась із 50% до 43%
- **У переліку перешкод «брак робочої сили» опустився з 2-го на 3-те місце**

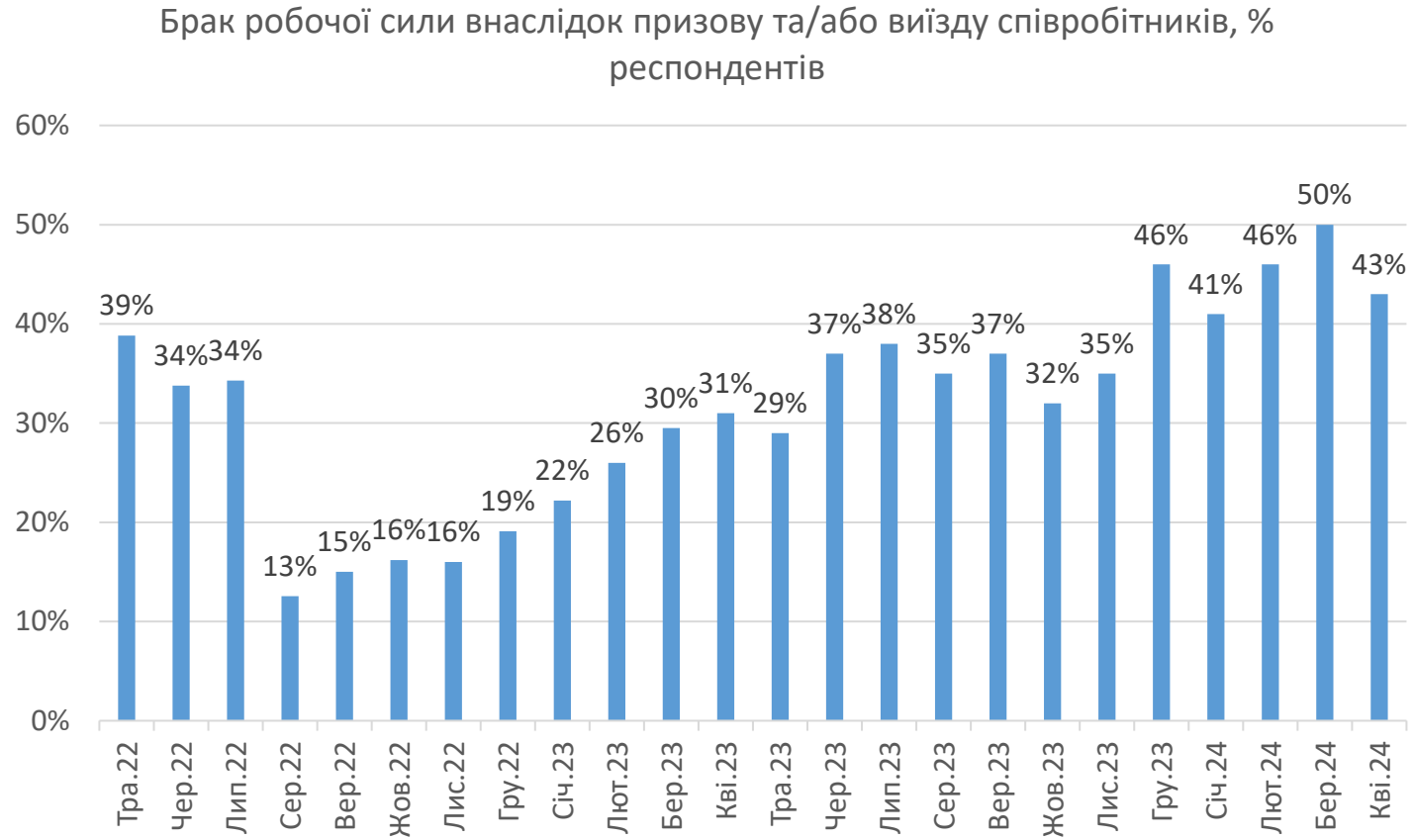

Перешкоди для ведення бізнесу, економічна політика

Головні результати 5: Перешкоди, економічна політика

Суттєво збільшившись у значенні **«небезпечно працювати» знову посідає 1-ше місце у рейтингу перешкод (55%)**

«Зростання цін» та «брак робочої сили» залишаються у трійці лідерів, проте змістились на 2-ге та 3-тє місце відповідно у списку перешкод

Негативних оцінок економічної політики Уряду стало трішки більше

Перешкоди для зростання виробництва: довоєнний контекст

Щокварталу, перелік перешкод, який використовувався в Квартальному опитуванні підприємств (QES), використовується для відображення довгострокових тенденцій*

У квітня 2024 року серед перешкод для зростання виробництва **найчастіше називали війну та несприятливу безпекову ситуацію**

2, 3, 4 та 5 місця відповідно зайняли **низький попит, несприятлива політична ситуація** (її значення зросло у квітні) та **брак кваліфікованих працівників** (його значення також зросло)

Несприятливий регуляторний клімат** зайняв 5-те місце цього рейтингу без істотних змін порівняно з попереднім кварталом

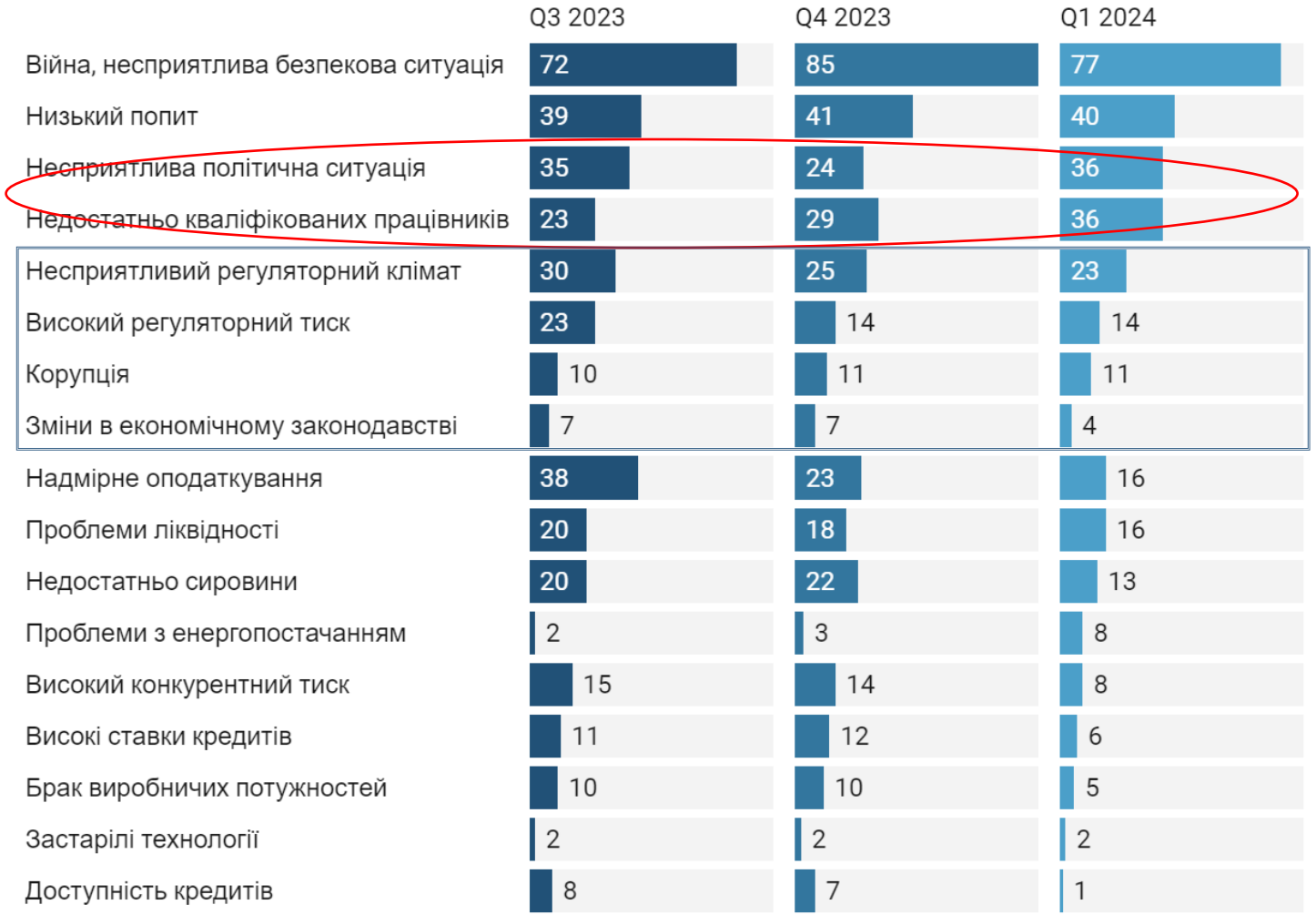

* Остання перед повномасштабним російським вторгненням хвиля квартального опитування підприємств проводилася в лютому 2022 року

**Регуляторний клімат – це комбінований показник, який складається з показників «високий регуляторний тиск», «зміни у законодавстві» та «корупція»

Джерела: QES 2002-2022, NRES 2022-2024

Перешкоди для зростання виробництва

Щокварталу, перелік перешкод, який використовувався в Квартальному опитуванні підприємств (QES), використовується для відображення довгострокових тенденцій* *

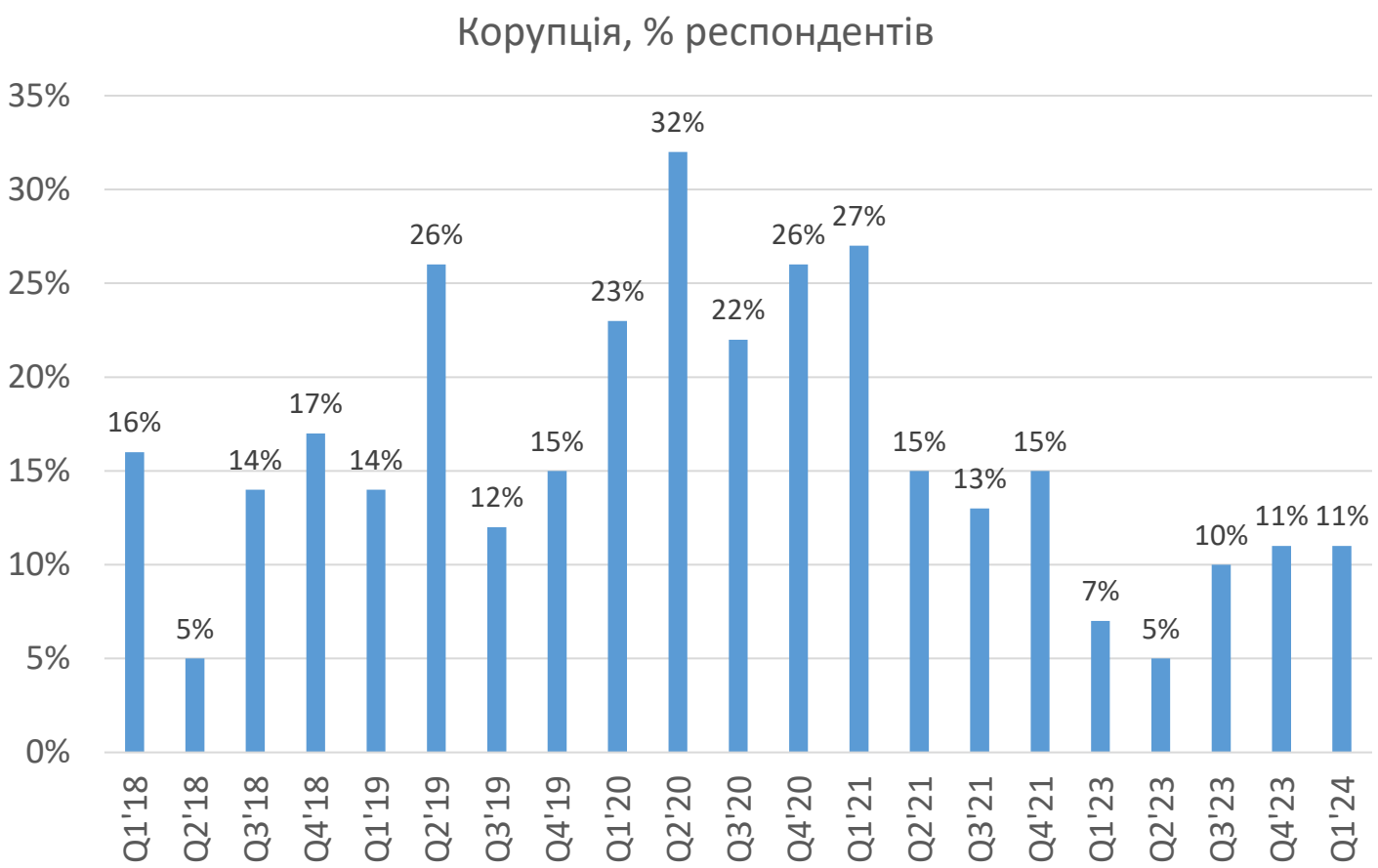

Джерела: QES 2002-2022, NRES 2022-2024

У 2023 та 2024 роках підприємства рідше вважають корупцію перешкодою:

- У 2021 році **відсоток підприємств**, які вважають корупцію перешкодою для свого зростання, **помітно зменшився**
- З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну частка підприємств, які повідомляють про цю перешкоду, **скоротилася до одного з найнижчих рівнів** (7% та 5%)
- Пізніше ці частки зросли, але протягом трьох останніх кварталів **не перевищували 10%-11%**

Основні перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час, % респондентів

У квітні 2024 року перелік трійки лідерів залишився без змін, хоча і зі зміненим відсотковим розподілом

- Перешкода **«небезпечно працювати» суттєво збільшилась у значенні (із 46% до 55%, що є найвищим показником за весь період дослідження) та перемістилась із 3-го на 1-ше місце у списку**
- Перешкода **«зростання цін на сировину та товари»** дещо зменшилась у значенні (із 53% до 51%) та **опустилась з 1-го на 2-ге місце**
- **«Брак робочої сили»** також зменшився у значенні із 50% до 43% та опустився із **2-го на 3-тє місце**
- **«Перебої з електроенергією»** вдвічі зменшились у значенні, із 40% до 21% та перешкода знову повернулась на **7-ме місце**
- **Корупція та тиск з боку правоохоронних органів не є суттєвими проблемами**

«Небезпечно працювати» знову очолює список перешкод

- Частка підприємств, які **повідомили, що працювати небезпечно, суттєво зросла у значенні, збільшившись із 46% до 55%, зо є найвищим показником за весь період досліджень**
- **У переліку перешкод «небезпечно працювати» перемістилась з 3-го на 1-ше місце**

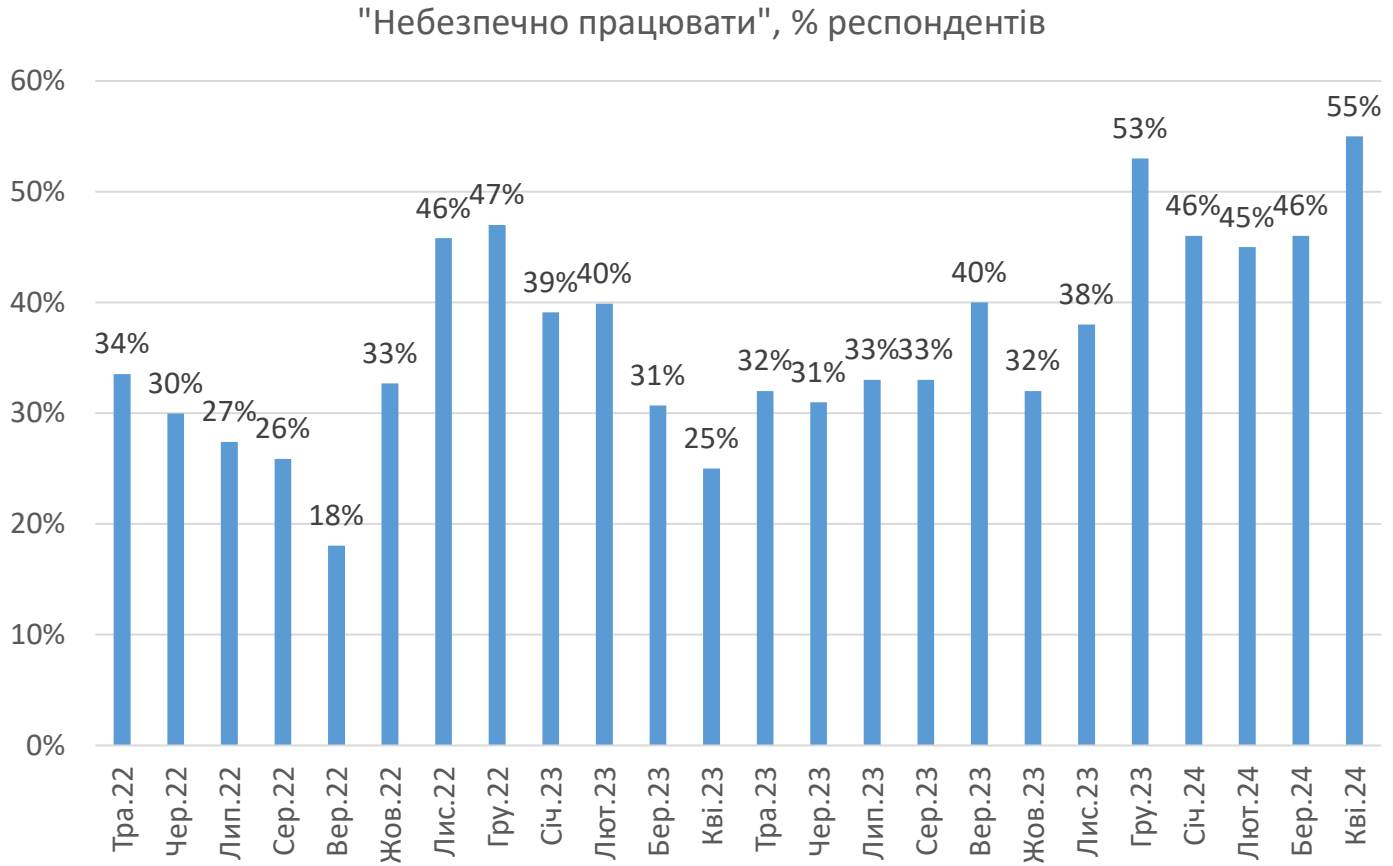

“Небезпечно працювати” у різних вимірах

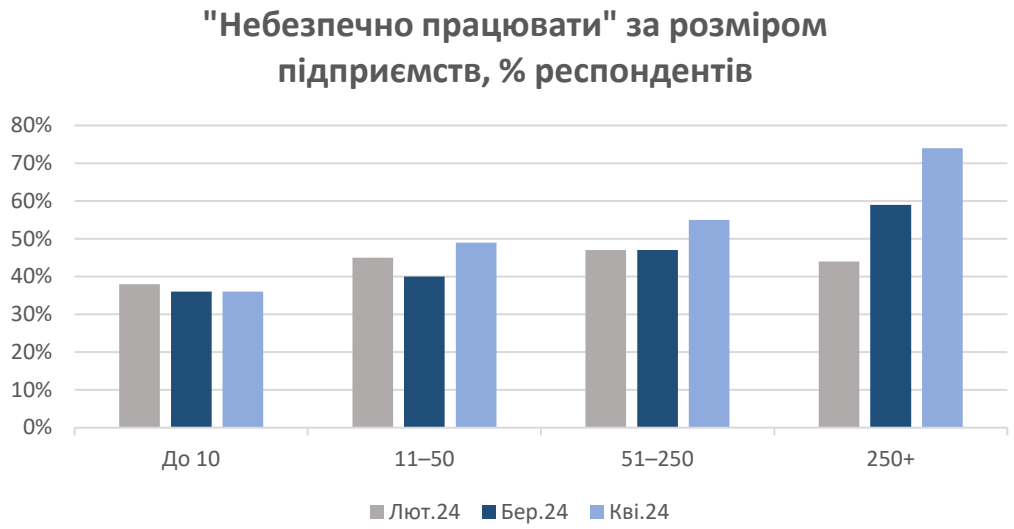

- % підприємств, які обрали **«небезпечно працювати», не змінився для малого бізнесу та істотно зріс для великого.**

- **80+%** опитаних у **Харківській, Одеській, Київській, Запорізькій, Житомирській, Черкаській, Полтавській та Дніпропетровській областях** вважають небезпечні умови перешкодою для ведення бізнесу

«Небезпечно працювати» за регіоном, % респондентів

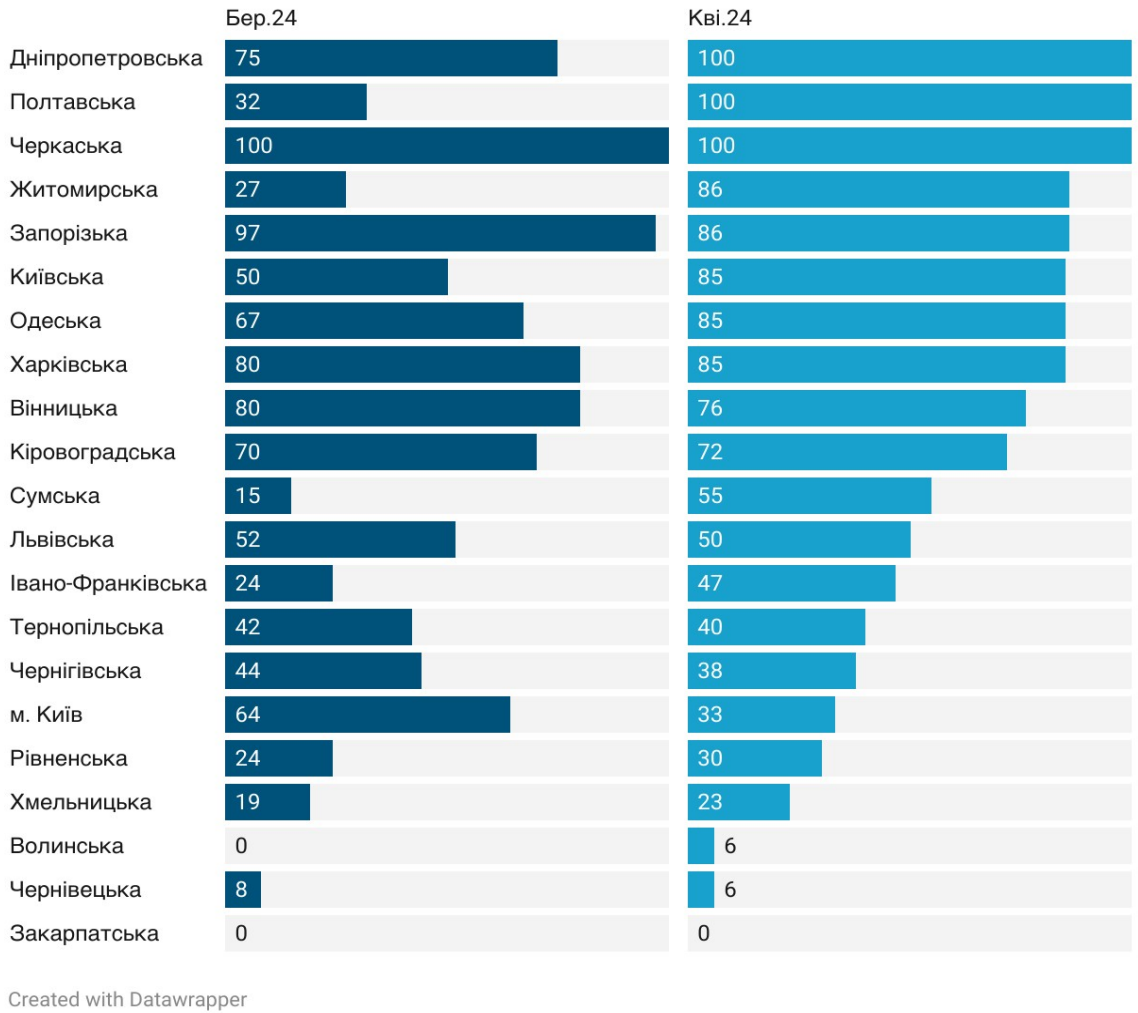

«Зростання цін» залишається у трійці лідерів перешкод веденню бізнесу

- Частка підприємств, для яких «зростання цін на сировину та матеріали» є перешкодою зменшилась із 53% до 50%
- **У переліку перешкод «зростання цін» перемістилась з 1-го на 2-ге місце**

Проблем з електрикою стало менше

- Частка підприємств, які **повідомили, про перебої з електропостачанням зменшилась із** 40% у березні до 20% у квітні
- У **переліку перешкод «перебої з електрикою» опустилась із 4-го на 7-ме місце,** на якому знаходилась кілька місяців поспіль

Перебої з електропостачанням як перешкода для бізнесу, % респондентів

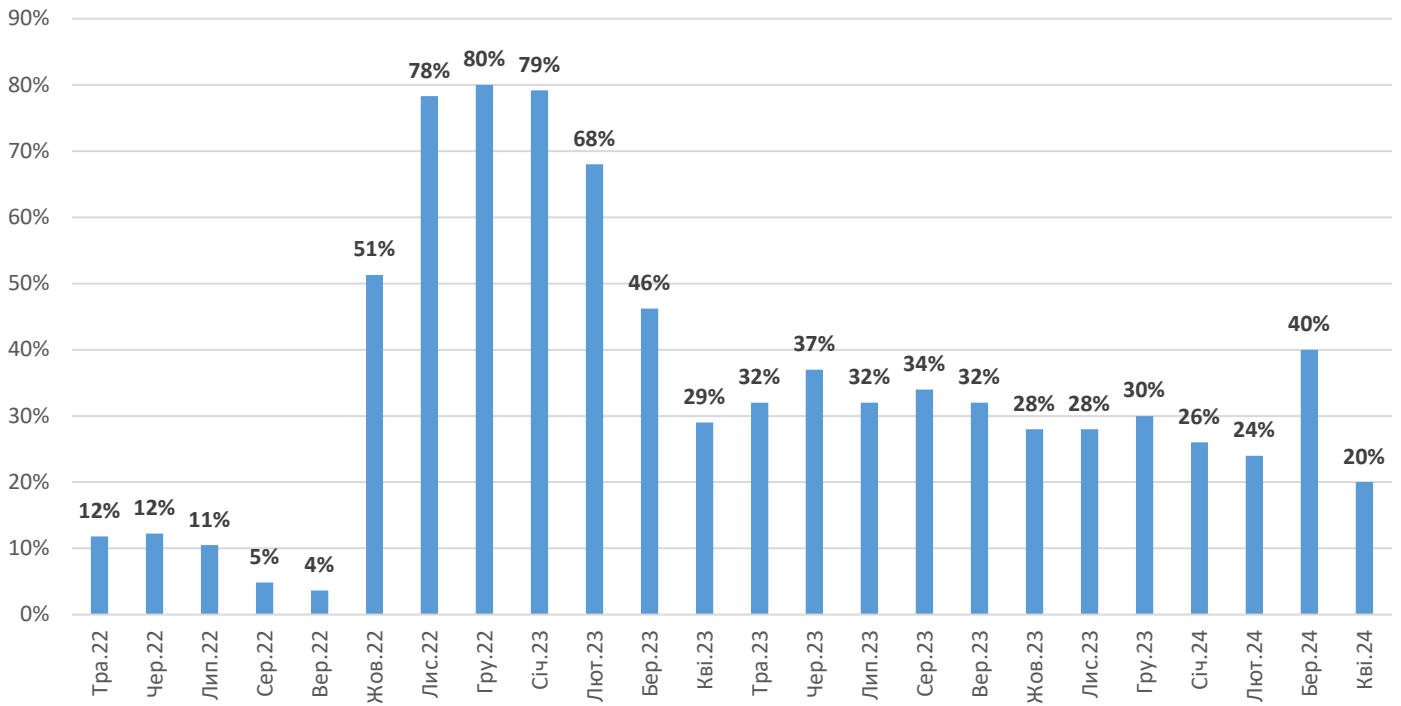

Частка негативних оцінок економічної політики Уряду дещо збільшилась

- **Частка позитивних оцінок** політики Уряду щодо підтримки бізнесу становить 8% та **залишається без суттєвих змін** вже майже рік
- **Частка нейтральних оцінок** політики Уряду щодо підтримки бізнесу у березні **не змінилась** та становить 58%, як і у березні
- **Частка негативних оцінок дещо зросла** (із 17% до 20%)

Нове щомісячне опитування підприємств. Методологія

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій буде проводити щомісячне опитування підприємств із **застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень** (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної. Регулярно респонденти відповідають на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників -- випуску (виробництво), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на півроку також будуть у фокусі нашої уваги.

Спеціальна частина Щомісячного дослідження дозволяє отримувати інформацію щодо специфічних тем. Спеціальна частина розглядає проблеми підприємств, вплив війни на обсяги виробництва, експортну діяльність, основні потреби бізнесу та оцінку державної політики..

У цьому дослідженні використовується панельна вибірка, яка включає **500+ підприємств, що розташовані у 21-му з 27-ми регіонів України**, включаючи Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Хмельницьку, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області та місто Київ.

Польовий етап 24-ої хвилі тривав з 15 – 30 квітня 2024 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи у квітні з березнем 2024 року, чи іншого показника на момент проведення опитування (квітень 2024 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року).

Наші контакти

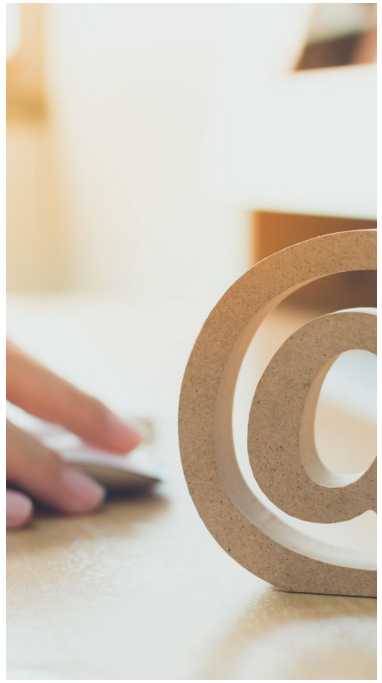

website: www.ier.com.ua

e-mail: rubanik@ier.kyiv.ua
kuziakiv@ier.kyiv.ua

Facebook: https://www.facebook.com/IER.Kyiv/

Twitter (in English only): https://twitter.com/IER_Kyiv

Фінансується Європейським Союзом

erim Equal Rights & Independent Media

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ